

мість категорії амортизації зумовлена динамічністю науково-технічного прогресу, постійними змінами умов виробництва, розвитком суспільних потреб. Проведення обґрунтованої амортизаційної політики сприяє зміцненню фінансової бази сільськогосподарських підприємств, їхньої інвестиційної орієнтації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дугієнко Н.О. Амортизаційна політика та основні напрямки підвищення її ефективності в Україні: автореф. дис. ... канд. наук: спец. 08.00.01 / Н.О. Дугієнко. – К., 2007. – 20 с.
2. Зябченкова Г.В. Амортизаційна політика підприємств / Г.В. Зябченкова // Економіка підприємництва. – 2008. – № 1. – С. 99-104.
3. Кленін О.В. До питання впливу реформування державної амортизаційної політики в Україні на процес відтворення капіталу промислових підприємств / О.В. Кленін // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 2. – С. 109-112.
4. Котова М.В. Роль амортизаційної політики держави у формуванні власних інвестиційних ресурсів промислового виробництва / М.В. Котова, П.С. Маковецька // Труды Одесского политехнического университета. – 2012. – Вып. 2(18). – С. 1-5.
5. Кудь Л.В. Методичні підходи щодо визначення функцій амортизації / Л.В. Кудь // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 3. – С. 221-225.
6. Овод Л.В. Стратегічні управлінські рішення у формуванні амортизаційної політики підприємства / Л.В. Овод // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 6, Т. 1. – С. 100-103.
7. Орлова В.К. Зв'язок амортизаційної політики з дивідендною політикою на підприємстві / В.К. Орлова, С.В. Сенчішак // Наукові праці Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. – 2011. – Ч. 1, Вип. 4. – С. 357-363.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Приймак Н.С. Амортизація та її функції у господарській діяльності підприємства / Н.С. Приймак // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки. – 2014. – Вип. 16, ч. 1. – С. 194-201.
10. Фарафонова Н.В. Формування фонду відтворення основних засобів суб'єктів господарювання в ринкових умовах / Н.В. Фарафонова // Економіка та держава. – 2011. – № 9. – С. 25-27.

УДК 339.16.012.23:330.15

Кінаш І.А.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри інформаційних технологій

Подільського державного аграрно-технічного університету

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СКЛАДОВИХ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті виокремлено елементи ресурсного потенціалу підприємства, обґрунтовано систему оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу, систематизовано методичні підходи та запропоновано показники оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу підприємства.

Ключові слова: елементи ресурсного потенціалу, показники ефективності, ресурси, підприємство.

Кинаш И.А. ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОСТАВЛЯЮЩИХ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА В УСЛОВИЯХ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье выделены элементы ресурсного потенциала перерабатывающего предприятия, обоснована система оценки эффективности использования элементов ресурсного потенциала, систематизированы методические подходы и предложены показатели оценки эффективности использования элементов ресурсного потенциала перерабатывающего предприятия.

Ключевые слова: элементы ресурсного потенциала, показатели эффективности, ресурсы, предприятие.

Kinash I.A. EFFICIENCY INDICATORS COMPONENTS OF THE RESOURCE POTENTIAL IN PROCESSING ENTERPRISES

The article highlights the elements of the resource potential of trade enterprise were allocated, the system of evaluation of the efficiency of the use of the resource potential elements was grounded, methodological approaches were systematized and the indices of effectiveness evaluation of resource potential elements of trade enterprise using were suggested.

Keywords: elements of the resource potential, performance, resources, enterprise.

Постановка проблеми. Мінливі умови зовнішнього середовища функціонування підприємств переробної сфери України актуалізують проблему підвищення ефективності діяльності підприємств. Здійснення ефективної діяльності неможливе без налагодженої системи обробки інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище діяльності підприємств, важливим елементом якої є відповідна система оцінки.

Головною складовою будь-якого підприємства є наявний ресурсний потенціал, а систематична оцінка ефективності його використання є невід'ємною частиною процесу управління ним.

Постановка завдання. Необхідність опрацювання окремих аспектів методології оцінки ресурсного

потенціалу переробних підприємств із метою прийняття ефективних управлінських рішень у довгостроковій перспективі зумовило актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати огляду останніх досліджень учених-економістів, зокрема О.В. Березіна, Н.О. Власової, А.С. Данилової, Н.С. Краснокутської, засвідчили, що головний акцент під час вирішення завдання оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу переробних підприємств робиться на ресурсному (витратному) підході.

При цьому поза увагою дослідників залишаються інші підходи до оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу підприємств. У наш

час нові несподівані виклики зовнішнього середовища вимагають використання у процесі управління різних підходів відповідно до нових завдань.

У цьому аспекті обґрунтування доцільності використання різних підходів та відповідних їм показників елементи ресурсного потенціалу переробного підприємства, обґрунтовано систему оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу, систематизовано методичні підходи до оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства та запропоновано відповідні їм показники оцінки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження підходів до виділення елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства засвідчили існування двох точок зору.

Перша за своєю сутністю відображає ототожнення ресурсів із потенціалом. Так, О.М. Мезенцева [1] серед елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства виділяє: товарні запаси, основні засоби, персонал та фінансові ресурси. Доповнює цей перелік елементів ресурсного потенціалу Т.В. Шталь [2], яка до основних елементів ресурсного потенціалу підприємств відносить, окрім основних фондів, товарних, трудових та фінансових ресурсів, безумовно, такий важливий елемент у діяльності переробного підприємства, як місцезнаходження підприємства, який за своєю суттю є частиною просторового потенціалу переробного підприємства. О.В. Березін та Ю.В. Карпенко [3] у своєму дослідженні як елементи ресурсного потенціалу підприємства виділяють: товарні запаси, основні засоби, персонал, інформаційні ресурси та нематеріальні активи, а також техніко-технологічний потенціал.

Друга точка зору щодо виділення елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства безпосередньо розглядає можливості сукупностей ресурсів щодо реалізації ними свого функціонального призначення. Так, Н.О. Власова, О.В. Носова [4] до основних елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства відносять потенціал персоналу, техніко-технологічний потенціал, потенціал матеріальних ресурсів та фінансовий потенціал. Найбільш комплексно до виділення елементів ресурсного потенціалу підходить Н.С. Краснокутська [5], яка пропонує розрізняти матеріальний, зокрема товарний, технічний, просторовий; кадровий, фінансовий, нематеріальний, зокрема репутаційний та інформаційний потенціал.

Більш згруповано елементи ресурсного потенціалу подає А.С. Данілова [6], яка вирізняє такі складові ресурсного потенціалу, як фінансово-майновий, кадровий, інформаційно-комунікативний, організаційно-підприємницький, причому останні два мають нематеріальний характер.

Отже, відмінність у поглядах учених на виокремлення елемен-

тів ресурсного потенціалу полягає у ступені змістовної деталізації ресурсів підприємства, що може пояснюватися різними цілями дослідження ресурсного потенціалу підприємства.

Таким чином, із метою формування системи показників оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства нами запропоновано розрізняти товарну, технічну, просторову, кадрову, фінансову та нематеріальну складові ресурсного потенціалу переробного підприємства. Система оцінки ресурсного потенціалу переробного підприємства є складним комплексним процесом, що передбачає наявність сукупності таких взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих елементів, як: суб'єкт; об'єкт; мета; принципи, критерії; показники; одиниці (шкали) вимірювання; методи; рішення з оцінки; результати. Схематично процес оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу переробного підприємства подано на рисунку 1.

Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу переробного підприємства проводиться для забезпечення загальних інформаційних потреб вищого керівництва підприємства та керівників різних структурних підрозділів, що управляють відповідним елементом ресурсного потенціалу підприємства, та використовують її як основне джерело інформації під час прийняття рішень щодо розвитку потенціалу підприємства. Ці користувачі виступа-

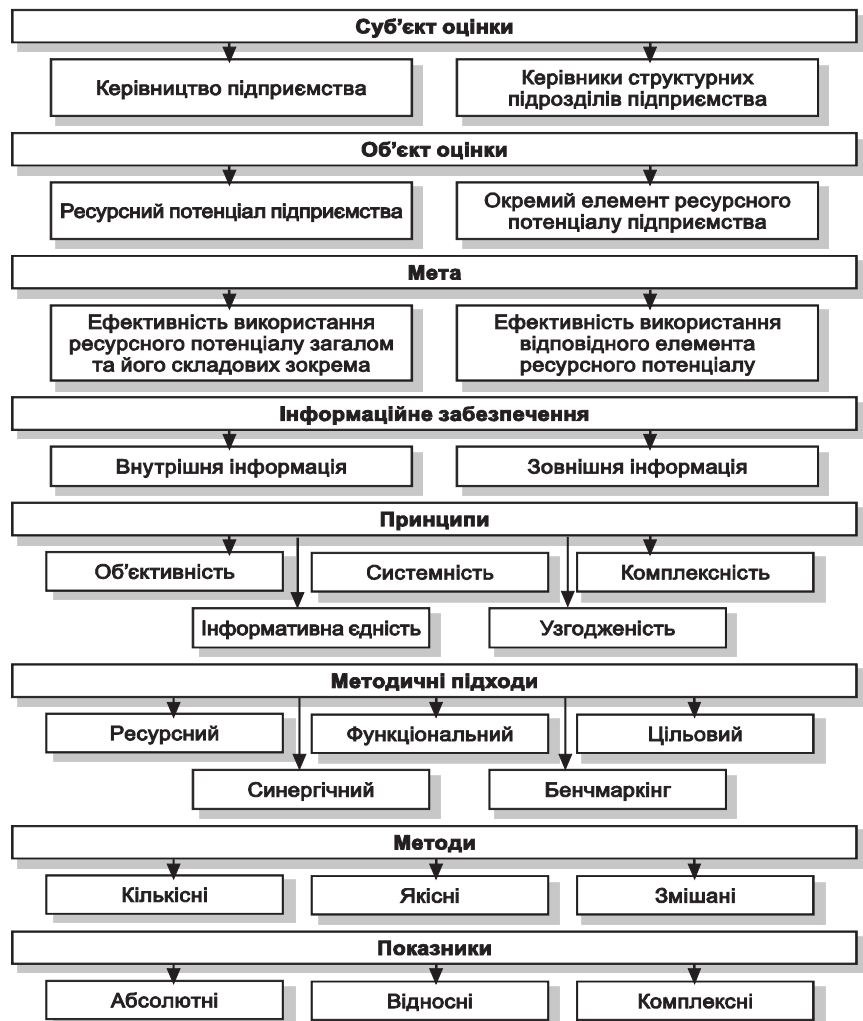

Рис. 1. Система оцінки ресурсного потенціалу переробного підприємства

ють у ролі суб'єктів оцінювання, кожен з них має визначені цілі. Як об'єкти оцінювання, відповідно, виступають ресурсний потенціал переробного підприємства у цілому та окремі його складові елементи, зокрема товарний, технічний, просторовий; кадровий, фінансовий та нематеріальний. Керівництво підприємства оцінює ресурсний потенціал із метою визначення ефективності його використання в цілому, а керівники структурних підрозділів – із метою визначення ефективності використання відповідного елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства.

Оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства передбачає наявність достовірної інформації про його стан та перспективи розвитку, від повноти й обґрунтованості якої залежить об'єктивність результатів. Як основні джерела такої інформації можуть використовуватися внутрішня інформація (дані оперативного, управлінського та бухгалтерського обліку) та зовнішня інформація (відомості, що публікуються різними підприємствами та відносно доступні до ознайомлення, результати аналітичних оглядів і досліджень, виконаних спеціалізованими організаціями тощо), що є додатковим критерієм оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу.

Об'єктивність процесу оцінки забезпечується єдиним набором оцінних принципів. Щодо ресурсного потенціалу, ці принципи можна розглядати як основні правила його оцінювання. Найбільш значущими принципами оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу переробного підприємства є об'єктивність, системність, комплексність, узгодженість, інформативна єдність.

Важливим елементом системи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу є обраний підхід до оцінки. Існують такі основні підходи: ресурсний, функціональний (структурний), цільовий, синергійний, бенчмаркінговий. Ресурсний підхід передбачає порівняння одержаних результатів від використання певного елемента ресурсного потенціалу до витрат відповідного елемента. Функці-

ональний (структурний) підхід являє собою систему методів і методичних прийомів, орієнтованих на визначення раціональної структури ресурсного потенціалу підприємства за обраними функціональними підсистемами. Цільовий підхід до оцінки спрямований на визначення відповідності результатів використання елементів ресурсного потенціалу поставленим цілям діяльності підприємства. Синергійний підхід дозволяє розглядати ресурсний потенціал не як просту суму ресурсів, а як відображення можливості їх сукупного використання. Бенчмаркінговий підхід дає можливість порівняти власні результати використання ресурсного потенціалу з кращим досвідом інших підприємств галузі. Враховуючи різну природу елементів ресурсного потенціалу, наповнення запропонованої системи практичним змістом доцільно обґрунтувати відповідно до підходів оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу систему показників оцінки.

За ресурсного підходу до оцінки ефективності необхідно порівнювати отриманий від використання ресурсного потенціалу результат із витратами на досягнення цього результату. З огляду на те, що наразі домінує ціннісно-орієнтований підхід до управління потенціалом підприємства, пропонується врахувати це й під час побудови системи показників.

У таблиці запропоновано побудову системи показників оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства на основі ресурсного підходу з виокремленням відповідного внеску кожного елемента ресурсного потенціалу та відповідного результату, на який він впливає та якого досягає. Оцінка ефективності має виходити з того, що дані показники повинні збільшуватися у динаміці.

За функціонального підходу необхідно дотримуватися оптимальних пропорцій елементів ресурсного потенціалу щодо сукупної вартості ресурсного потенціалу, оскільки для переробної діяльності існують свої властивості структури ресурсного потенціалу.

Існування надлишкових, невластивих для діяльності ресурсів буде знижувати ефективність їхнього

Таблиця

Система показників оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства

Елемент структури ресурсного потенціалу	Внесок	Результат	Показник ефективності використання
Потенціал ресурсів переробки	Вартість потенціалу переробних ресурсів	Обсяг товарообороту; розмір прибутку	1) товарооборот у розрахунку на 1 грн вартості потенціалу переробних ресурсів; 2) рентабельність використання потенціалу переробних ресурсів
Технічний потенціал	Вартість технічного потенціалу	Обсяг товарообороту; розмір прибутку	1) товарооборот у розрахунку на 1 грн вартості технічного потенціалу; 2) рентабельність використання вартості технічного потенціалу
Просторовий потенціал	Вартість просторового потенціалу	Обсяг товарообороту; розмір прибутку	1) товарооборот у розрахунку на 1 грн вартості просторового потенціалу; 2) рентабельність використання просторового потенціалу
Кадровий потенціал	Вартість кадрового потенціалу	Обсяг товарообороту; розмір прибутку	1) товарооборот у розрахунку на 1 грн вартості кадрового потенціалу; 2) рентабельність використання кадрового потенціалу;
Фінансовий потенціал	Вартість фінансового потенціалу	Обсяг товарообороту; розмір прибутку; зростання інвестиційного капіталу	1) товарооборот у розрахунку на 1 грн вартості фінансового потенціалу; 2) рентабельність використання вартості фінансового потенціалу
Нематеріальний потенціал	Вартість нематеріального потенціалу	Обсяг товарообороту; розмір прибутку	1) товарооборот у розрахунку на 1 грн вартості нематеріального потенціалу; 2) рентабельність використання нематеріального потенціалу

використання. Варто зауважити, що існує відмінність формування, реалізації та розвитку ресурсного потенціалу залежно від виду та розміру переробного підприємства. Тому для визначення точних значень структурних пропорцій елементів ресурсного потенціалу необхідно проводити додаткові дослідження. Для оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу доцільно розраховувати коефіцієнт відповідності структури елементів ресурсного потенціалу.

За цільового підходу варто контролювати рівень досягнення цільових значень відповідних показників ефективності використання елементів ресурсного потенціалу переробного підприємства:

$$E_{рпj} = \frac{П_{рпj}}{ЦП_{рпj}}, \quad (1)$$

де $E_{рпj}$ – індекс результативності використання j -го елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства; $П_{рпj}$ – відповідний показник ефективності використання j -го елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства; $ЦП_{рпj}$ – відповідний цільовий показник ефективності використання j -го елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства.

Якщо $E_{рпj} \geq 1$, то варто визнати ефективне використання відповідного елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства, оскільки було досягнуто цільового значення.

За синергетичного підходу оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу переробного підприємства має виходити з того, що загальна вартість ресурсного потенціалу повинна бути більшою, ніж проста сума вартостей його складових елементів, тобто:

$$V_{срп} > V_{тп} + V_{птр} + V_{пп} + V_{кп} + V_{фп} + V_{нп}, \quad (2)$$

де $V_{срп}$ – сукупна вартість ресурсного потенціалу переробного підприємства; $V_{тп}$ – вартість технічного потенціалу; $V_{птр}$ – вартість потенціалу товарних ресурсів; $V_{пп}$ – вартість просторового потенціалу; $V_{кп}$ – вартість кадрового потенціалу; $V_{фп}$ – вартість фінансового потенціалу; $V_{нп}$ – вартість нематеріального потенціалу.

Таким чином, підвищення ефективності використання кожного елемента ресурсного потенціалу має

сприяти підвищенню його вартості, що в сукупності повинно підвищити загальну вартість ресурсного потенціалу переробного підприємства.

За бенчмаркінгового підходу показники ефективності використання ресурсного потенціалу переробного підприємства мають бути на рівні аналогічних показників найкращих підприємств галузі:

$$E_{рпj} = \frac{П_{рпj}}{П_{рпj^*}}, \quad (3)$$

де $П_{рпj^*}$ – відповідний показник ефективності використання j -го елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства.

Якщо $E_{рпj} \geq 1$, то варто визнати ефективне використання відповідного елемента ресурсного потенціалу переробного підприємства, оскільки було досягнуто рівень ефективності, що властивий найбільш ефективним підприємствам галузі.

Висновки. Запропонована система оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу переробного підприємства відповідає сучасним підходам до управління підприємствами та може бути використана під час вирішення завдань пошуку резервів підвищення ефективності реалізації ресурсного потенціалу переробних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мезенцева О.М. Напрями підвищення ефективності ресурсного забезпечення підприємств / О.М. Мезенцева // Сталый розвиток економіки. – 2012. – № 1. – С. 90-95.
2. Шталь Т.В. Комплексна оцінка ресурсного потенціалу підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.05 / Т.В. Шталь. – Х., 2006. – 18 с.
3. Березін О.В. Теорія і практика забезпечення ефективного використання потенціалу підприємств : монографія / О.В. Березін, Ю.В. Карпенко. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2012. – 203 с.
4. Оцінка економічного потенціалу підприємств : монографія / Н.О. Власова [та ін.]. – Х. : ХДУХТ, 2011. – 189 с.
5. Краснокутська Н.С. Управління потенціалом переробного підприємства : монографія / Н.С. Краснокутська. – Х. : ХДУХТ, 2012. – 322 с.
6. Данилова А.С. Формирование ресурсного потенциала предприятий малого бизнеса и оценка эффективности его использования : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / А.С. Данилова. – Красноярск, 2011. – 24 с.